

Järjestöt, hyvinvointi ja osallisuus Yhteenvetoa MIPA- tutkimustuloksista

MIPA-päätösseminaari 6.2.2019

Diak, Helsinki

Jouni Tourunen

Rakenne

- Tutkimusteemoittain
 - Taustaa: mitä tutkittu, mistä keskusteltu
 - MIPA-tutkimusaineisto
 - Keskeisiä tutkimustuloksia
 - Johtopäätöksiä

1. Järjestöt ja vapaaehtoisuus

- Järjestöjen kasvanut rooli palvelujärjestelmän täydentäjinä: hybridisaatio (ammattillistuminen vs. vapaaehtoinen kansalaistoiminta)?
- Mielenterveys- ja päihdepalvelujen yhdistäminen: integraatio?
- Sote –uudistusprosessi: järjestöjen rooli?

MIPA-tutkimusten aineisto

1) Järjestökysely 1 (kevät 2016: N=215)

- Toimintamuodot, palvelutuotanto, toiminnan voimavarat (jäsenistö, vapaaehtoistoimijat, palkatut työntekijät)
- Ajankohtaiset haasteet ja kehittämistarpeet
- Päihde- ja mielenterveystyön yhdistyminen ja yhteistyö

2) Järjestökysely 2 (syksy 2017: N=213)

- Tehtävät, toiminnan tavoitteet ja vaikuttamistoiminta
- Toimijoiden (jäsenet, vapaaehtoiset, toimintaan osallistuvat ja palveluiden käyttäjät) osallistuminen järjestöissä
- Järjestöjen taloudelliset toimintaedellytykset ja niiden kehitys.

MIPA-järjestökyselyyn vastanneissa päihde- ja mielenterveysyhdistyksissä (n=199)

- 21 200 henkilöjäsentä
- 3 500 vapaaehtoista
- 5 600 vertaista
- 1 000 kokemusasiantuntijaa
- 800 palkattua työntekijää

Keskeisimmät toimintamuodot

• Päiväkeskus- ja kohtaamispaikkatoiminta	61 %
• Vertaistukiryhmät	60 %
• Ryhmäkeskustelut, ryhmämuotoinen tuki	55 %
• Yksilökeskustelut	53 %
• Tukihenkilötoiminta	51 %
• Toiminnallinen vertaisuus	50 %

Tutkimustuloksia

- Vapaaehtoistyö yhä paikallisyhdistysten perustana
- Vapaaehtoistoiminnassa sekä yhteisiä että eriytyviä merkityksiä
- Paikallisyhdistykset yhdistävät päihde- ja mielenterveystyötä
- Omais- ja läheistyötä tehdään joka neljännessä paikallisyhdistyksessä
- Paikallisyhdistysten kokema rahoitusohjaus on voimistunut, haasteena rahoituslähteiden monipuolistaminen

2. Hyvinvoinnin vajeet ja hyvinvointia tukevat tekijät

- Huono-osaisuus: yhteiskunnallinen, sosiaalinen ja terveydellinen eriarvoistuminen
- Huono-osaisuuden notkelmat, kasaumat: asunnottomuus, päihde- ja mielenterveysongelmat
- Subjekttiivinen huono- ja hyväosaisuuden kokemus
- Huono-osaisuuden vastapainona tärkeää suunnata tutkimusta myös hyvinvointia ja mielenterveyttä ylläpitäviin ja vahvistaviin tekijöihin

MIPA-tutkimusten aineisto

- **Hyvinvointikysely 1:** Hyvinvoinnin vajeet ja palvelutarpeet (syksy/2015-alkuvuosi/2016: N=1092)
 - Järjestötoimintaan osallistuminen
 - Hyvinvoinnin ja sosiaalisen toimintakyvyn vajeet
 - Hyvä- ja huono-osaisuus
 - Palvelutarpeet, palvelujen käyttö ja palvelukokemukset
- **Hyvinvointikysely 2:** Hyvinvointia ja mielenterveyttä tukevat tekijät (syksy 2017-alkuvuosi 2018: N=936)
 - Osallistumisen muodot
 - Hyvinvoinnin kokemukset ja niihin vaikuttaneet tekijät
 - Koherenssin tunne
 - Positiivinen mielen hyvinvointi

Tutkimustuloksia 1/2

- Koetut/akuutit päihde- ja/tai mielenterveysongelmat heikentävät hyvinvointia, elämänlaatua ja toimintakykyä
- Kokemus yksinäisyydestä ja yhdenvertaisuuden puutteesta sekä taloudelliset vaikeudet heikentävät osallistujien elämänlaatua ja toimintakykyä sekä kokemusta palveluissa saadusta avusta ja tuesta
- Terveysteen, talouteen ja elämän merkityksellisyyteen liittyvillä tekijöillä on yhteys hyvä- ja huono-osaisuuden kokemukseen
- Hyvä- ja huono-osaisuutta voi kokea samanaikaisesti
- Järjestöjen toimintaan osallistuminen tai palvelujen käyttö vaikuttaa positiivisesti omaan elämäntilanteeseen

Tutkimustuloksia 2/2

- Kohdatuksi tuleminen edistää hyvinvointia – myös mahdollisuudet itsensä toteuttamiseen ja avun saamiseen tärkeitä
- Vapaaehtoiset voivat hyvin – hyvinvointi ei muodostu vain mahdollisuudesta toisten auttamiseen
- Järjestöjen toiminta voi tukea osallistujien koherenssin tunnetta, joka on yhteydessä hyvinvoinnin kokemukseen
- Huumori koetaan hyvinvointia edistävänä tekijänä

3. Vertaisuus ja kokemusasiantuntijuus

- Vertaistoiminnalla pitkät perinteet - sekä omaehtoisesti että yhdistysten/järjestöjen organisoimana
- Kokemusasiantuntijatoiminnan laajentuminen
- Ammatillainen-kokemusasiantuntija-työparityöskentely, yhteiskehittäminen ja jaettu asiantuntijuus
- Demokratisoitumista vai ammatillistumista vahvistavaa?
- Välitilat ja piilointressit?

MIPA-tutkimusaineisto

- **Käsiteanalyysia sekä neljä eri kyselyä:**
 - työntekijöille vapaaehtoisten toiminnasta (n= 27)
 - työntekijöille vertaisten/ kokemusasiantuntijoiden toiminnasta (n= 60)
 - vapaaehtoisille heidän kokemuksistaan (n=89)
 - vertaisille/kokemusasiantuntijoille heidän kokemuksistaan (n=76)
- Toisessa vaiheessa toteutettiin **42 teemallista yksilö- tai ryhmähaastattelua**, joihin osallistui yhteensä 82 henkilöä (vertaisia, kokemusasiantuntijoita ja työntekijöitä).

Tutkimustuloksia

- Vertaisilla ja kokemusasiantuntijoilla keskeinen rooli päihde- ja mielenterveysalan yhdistyksissä
- Vain harva päihde- ja mielenterveysyhdistys toimii täysin ilman vertaistuen elementtiä.
- Vertaisten ja kokemusasiantuntijoiden rooleihin ja tehtäviin kohdistuu erilaisia odotuksia
- Kolmannes vapaaehtoisista ja vertaisista kokenut väsymistä – huomiota osallistumisen mahdollisuuksiin ja riittävään tukeen
- Vertais- ja kokemusasiantuntijatoiminta on tärkeä hyvinvoinnin osatekijä

Lopuksi 1/3

- Päihde- ja mielenterveysyhdistysten ja -järjestöjen toiminta on laajaa, monimuotoista ja merkittävää. Järjestöt yhdistävät päihde- ja mielenterveystyötä ja kohtaavat ihmisiä ilman diagnosoiteja. Järjestöt voivat parhaimmillaan toimia ”arvokeitaina” lähellä ihmisiä: arjen tukijoina, hyvinvoinnin vahvistajina, osallisuuden mahdollistajina ja työllistymisen edistäjinä.

Lopuksi 2/3

- Hyvinvointikyselyjen vastauksista piirtyy kuva ihmisistä aktiivisina toimijoina. Toimijuuden tukeminen edellyttää yksilöllistä kohtaamista ja osallistujien omien päämäärien kunnioittamista, ei vain ongelmien ja diagnoosien määrittämistä.
- Useimmille järjestöjen toimintaan osallistuville ja palveluja käyttäville keskeistä on kohdatuksi tuleminen. Esimerkiksi yhdenvertaisuus, vastavuoroisuus sekä kokemukset kuulluksi tulemisesta ja tarpeellisuudesta voivat edistää kokemusta kohdatuksi tulemisesta.

Lopuksi 3/3

- Järjestöissä tarvitaan palkattujen työntekijöiden, vapaaehtoisten, vertaisten ja kokemusasiantuntijoiden yhteistyötä, toiminnan yhteistä kehittämistä sekä avointa vuoropuhelua vertaisten ja kokemusasiantuntijoiden tehtäväkentästä ja toimintaa koskevista odotuksista.
- Vapaaehtois-, vertais- ja kokemusasiantuntijatoiminnasta toivotaan usein myös työelämäpolkujen avaajaa. Järjestöt voivat vahvistaa väyliä vertaisuudesta ja kokemusasiantuntijuudesta uudenlaiseen osallisuuteen kuntoutumis-, kouluttautumis- ja työllistymispoluille.

Tietopuu- sivusto tukee päihde- ja mielenterveystyön kehittämistä

Sivusto palvelee alan asiantuntijoita, kehittäjiä, tutkijoita, opiskelijoita sekä vaikuttamis- ja viestintätyötä tekeviä edistään tiedon käyttöä päihde- ja mielenterveystyön laadun parantamiseksi.

[Lue lisää](#)[Tutkimussarja](#)[MIPA Järjestötutkimus](#)[Arjen toimintakyky -hanke](#)[Paradise24fin -kysely](#)[Julkaisut](#)

Hae tutkimuslupaa

Tutkimuslupaa on haettava A-klinikkasäätien palveluiden piirissä tehtäviin tutkimuksiin.

[> Lue lisäohjeita](#)

Laita meille palautetta

[> Palaute](#)

Kiitos!

MIPA

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelma

www.a-klinikka.fi/mipa

MIPaverkosto

MIPA

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelma

Tourunen 7/2/19 18